

Sådd i tid är bästa såtid

Mer frö per hektar och högre oljehalt i fröna vid normal såtid. Det är resultatet av första årets försök med sorter och såtidpunkter i höstraps. Mellan hybrider och linjesorter fanns under första försöksåret inga skillnader i reaktion på sen sådd.

Text: Albin Gunnarson, Svensk Raps

Foto: Mikael Fransson, Teambild

Sedan höstraps hybrider introducerades på den svenska marknaden har det sagts att hybrider kan sås senare än linjesorter. Är detta en sanning eller en myt? Sedan två år tillbaka har Svensk Raps tillsammans med Scandianavian Seed, Monsanto och SW Seed gemensamt drivit en försöksserie kallad OS 190 som belyser såtidens betydelse för skörden av linje- respektive hybridsorter.

Inspiration från Danmark

Försöken innehåller 3 linje- och 3 hybridsorter varav en dvärghybrid. Idén till serien är hämtad från Danmark där man jämför hybridsorter och linjesorter vid normal eller försenad sådd. De danska försöken kan bidra med information till sydsvensk höstrapsodling.

I Sverige valde vi därför att utsätta försöken för lite nordligare påfrestningar genom att förlägga dem i Mellansverige. Under 2008 skördades 3 försök i Mellansverige, ett i Västra Götalands län och två i Östergötland. På samma sätt etablerades sedan 3 försök hösten 2008 för skörd 2009.

Sätider speglar verkligheten

I OS 190 ingick 2008 de 3 linjesorterna, Winner (SSd), Gospel (SW), Californium (Dekalb), samt 3 hybridsorter, Status (SSd), Excalibur (Dekalb) och PR45D01 (SSd). Normal såtid eftersträvas att vara kring den 5–15 augusti följt av en såtid 10–14 dagar senare. Normal såtid blir i samband med att man etablerar de tidigaste höstrapsfälten i respektive försöksområde.

Hösten 2007 blev fuktig och få lämpliga såddagar fanns att tillgå. Normal sådd blev först den 20–23 augusti och den sena sådden kunde etableras den 3 respektive 5 september i försöken. Båda såtiderna bör egentligen betraktas som sena, men de motsvarar samtidigt de praktiska förhållanden som råder. Samtliga såtider gödslas lika och ogräsbehandlas lika oavsett såtid.

Två normala höstar

Inför sådden hösten 2008, som ska skördas 2009, byttes linjesorten Gospel ut mot Vision. Annars motsvarar allt föl-

året. Men försöket i Västergötland har dessvärre fått strykas och har inga data att lämna. I de andra två försöken i Östergötland gjordes den första sådden den 16 augusti. Den andra såtiden blev 13 dagar senare, nämligen den 29 augusti.

Båda höstarna 2007 och 2008 får betecknas som normala. Det vill säga traditionellt höstväder med måttliga dygnsmedeltemperaturer. Trots att det kan tyckas lite att det bara skiljer 13–14 dagar mellan såtiderna har det uppstått dramatiska skillnader i plantutvecklingen. Sen såtid har aldrig fått de önskvärda 8 bladen på hösten på någon försöksplats. De utvecklade på sin höjd 4 blad vilket får betraktas som svagt. Samtidigt var det knappt att den första såtiden nådde de 8 bladen, möjligen i ett av försöken som såddes hösten 2008.

Många grader kvar till mål

När det gäller att uppfylla den önskvärda temperatursumman 450–500 grader ligger samtliga försök långt ifrån. ”Varmast” blev det på försöket vid Klostergården utanför Linköping som knäpade ihop 367 daggrader efter uppkomst vid ”normal såtid” 2007. Hösten 2008 fick försöket på Tornby i Östergötland också ihop 367 daggrader trots några dagars tidigare sådd. Alltså är det långt kvar till målet 450–500 daggrader. Det stärker budskapet i Svensk Raps daggradskartor (Svensk Frötidning nr 4/2007 och nr

7 april

21 april

Ohjälpligt efter. Ett av försöken i Östergötland som ska skördas 2009 har dokumenterats regelbundet med kamera. Till vänster på samtliga foton syns den normala såtiden 16 augusti 2008 och till höger den sena såtiden 29 augusti. Sorten är Carousel och reaktionen på 13 dagar senare sådd går inte att ta miste på. En sen start går inte att ta igen.

4/2008). Är bara förfrukten skördad så har det inte varit någon fara att så höst-raps vid de tidpunkter kartorna visar.

År 1 av 3

Försöken som skördades 2008 var det första av tre försöksår. Resultatet från de två östgötska försöken visar tydligt den negativa effekten av att så sent. Det visade dock inte försöket i Västergötland, men skörderesultatet är statistiskt sett mycket osäkert och försöket har strukits ur sammanställningarna.

I genomsnitt sjönk skörden 2008 med 15 kg raps per hektar och dag vid försenad såtid. Någon skillnad mellan sorttyperna linjesort och hybridsort kunde dock inte påvisas. Detta gäller även i de danska försöken som skördats under tre år. Däremot kan man se att enskilda sorter påverka-

des mer eller mindre av sen sådd. Störst påverkan fick sen sådd på dvärghybriden PR45D01. Denna sort tappade i medeltal 500 kilo frö per hektar eller 35 kilo frö per dygn av att sås sent. Detta kan bero på att en dvärgsort inte bara är liten till växten utan litenheten beror till stor del på långsam tillväxt. Plantorna blev helt enkelt inte stora nog. Samma bild ser vi idag i de försök som ska skördas i höst. Därför är rekommendationen att undvika att så dvärghybrider sent. Dvärghybrider bör definitivt sås i början av säfönstret.

Bäst både normalt och sent

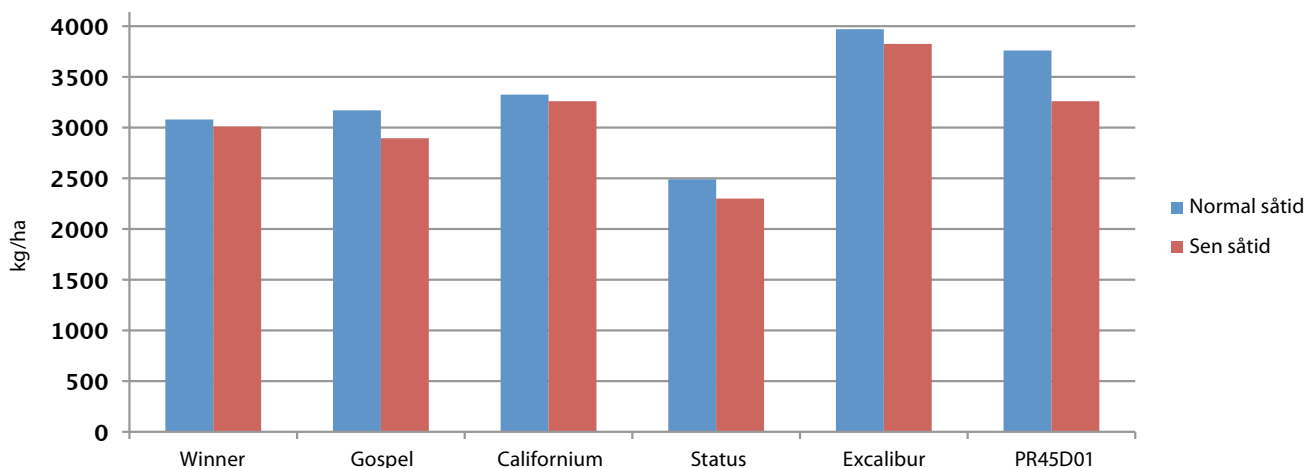
Fröskörd är en faktor, men prisgrundande är också råfetthalten. Denna sjönk i medeltal 2,5 procent från normal till sen sådd. När råfettskörden studeras faller hälften av sorterna i avkastning.

Bäst att klara sen sådd 2008 var linjesorterna Winner och Californium. Men märk att det inte är sorter vi diskuterar. Fortfarande har de i grunden högst avkastande sorterna gett högst fröskörd per hektar även vid senare sådd.

Från försöken som ska skördas hösten 2009 ser vi tydligt skillnaden mellan normal och sen sådd. Rapsförsök går inte att skörda med ögat, men det är mycket som tyder på att varje dygn försenad sådd även fortsättningsvis kan tänkas kosta åtskilliga kronor per hektar.

Om man inte kan så i början av säfönstret hösten 2009 gäller det att välja den högst avkastande sorten för odlingsområdet. Linje- eller hybridsort verkar inte spela någon roll. Men minst lika viktigt är det att välja en etableringsmetod som tillåter en snabb start av grödan. «

Sen såtid sämst

Fröskördar från normal och sen såtid i OS 190, 2 försök i Östergötland år 2008. I medeltal tappade de 6 sorterna ca 15 kilo frö per dygn som sådden försenades. Dessutom sjönk råfetthalten med 2,5 procent.

2 maj

12 maj